

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Новосельця Артема Ігоровича** на тему:
**«Механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств
на основі інноваційної управлінської діяльності»**,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 073 – «Менеджмент»,
галузь знань 07 – «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Сучасні економічні тенденції відображають необхідність забезпечення інноваційного розвитку підприємства, що стає передумовою його виживання в глобальному конкурентному середовищі. За цих умов особливої ваги набуває формування ефективної системи управління, що базується на інноваційних засадах, здатної забезпечити підвищення конкурентоспроможності, відновлення та збереження ресурсного потенціалу, а також зміцнення експортного потенціалу аграрних підприємств.

Дисертаційне дослідження є результатом цілеспрямованої наукової роботи, проведеної в межах виконання науково-дослідної теми кафедри глобальної економіки Державного біотехнологічного університету «Розвиток аграрного сектору в умовах цифровізації економіки» (№ державної реєстрації – 0121U110008). У рамках зазначеної теми здобувачем запропоновано систему теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій, що спрямовані на створення ефективного механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Це підтверджує наукову новизну, практичну цінність і важливість обраного напрямку дослідження для розвитку аграрної сфери України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертаційній роботі Новосельця Артема Ігоровича, базуються на широкій та різноплановій інформаційній базі. Ґрунтовне опрацювання наукової літератури, зібраний фактичний матеріал, а також власні аналітичні напрацювання автора дозволили послідовно викласти зміст дослідження й сформулювати практично орієнтовані пропозиції.

Прикладна спрямованість роботи підсилюється тим, що теоретико-методологічні засади дослідження доведено до рівня чітких висновків і практичних рекомендацій, придатних до впровадження як у наукову сферу, так і в практику управління аграрними підприємствами з метою підвищення їх конкурентоспроможності на основі інноваційного підходу до управлінської діяльності.

Достовірність отриманих результатів забезпечується докладним розкриттям змісту запропонованих методичних положень, а також комплексним аналізом різноманітних джерел інформації – наукових, статистичних, аналітичних і нормативно-правових.

Сформульовані основні положення та висновки здобувача є достатньо обґрунтованими. В першу чергу, це стосується елементів наукової новизни, які отримали належну аргументацію завдяки: чіткій логіко-структурній побудові дослідження, відповідній постановці та вирішенню наукових завдань; системному підходу до вивчення об'єкта і предмета дослідження; використанню комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, релевантних дослідницьким цілям.

Таким чином, можна стверджувати, що структура дисертаційної роботи є логічною та цілісною, а її зміст повністю відповідає заявленій темі, науковій проблематиці й об'єктно-предметному полю дослідження, що свідчить про завершеність і наукову зрілість представленої праці.

Основні результати дослідження, їх наукова новизна

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в системному теоретичному узагальненні та розробці методичних і прикладних підходів до створення ефективного механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі інноваційної управлінської діяльності. Запропоновані положення становлять суттєвий науковий внесок у розвиток економічної науки, зокрема у вдосконалення теорії інноваційного менеджменту в аграрній сфері.

Автором дисертаційної роботи отримані такі наукові результати:

- обґрунтовано модель механізму інноваційного управління в аграрному секторі, яка інтегрує технологічні інновації, інституційну підтримку та екологічну і соціальну відповідальність, охоплюючи шість взаємопов'язаних інституційних рівнів, та забезпечує адаптивність і стійкий розвиток аграрних підприємств в умовах конкурентного зовнішнього середовища;
- удосконалено методику оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі комплексного підходу, що поєднує матричні методи, бенчмаркінг та структурно-функціональний аналіз, що, на відміну від існуючих, забезпечує вищу точність та надійність оцінки конкурентних позицій підприємств;
- удосконалено модель управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств, яка поєднує класичні управлінські функції із сучасними управлінськими ролями, адаптованими до специфіки українського аграрного сектору, та враховує інноваційне лідерство, цифрову трансформацію та структурну адаптацію до макроекономічних викликів.
- набуло подальшого розвитку узагальнення стану розвитку теорії інноваційного управління діяльністю на основі встановлення її тезаурусного каркасу, що ідентифікує ключові етапи, тренди та кластеризацію світових досліджень у сфері інноваційного менеджменту;
- набуло подальшого розвитку виявлення диференційованих чинників впливу на конкурентоспроможність аграрних підприємств залежно від їх

розміру, що дозволяє адаптувати їх стратегії до особливостей великих, малих та мікропідприємств;

- набуло подальшого розвитку емпіричне підтвердження зв'язку між формалізованими інноваційними стратегіями та підвищенням рентабельності аграрних підприємств, що доводить ефективність стратегічного планування та цифрових технологій для підвищення їх фінансової результативності;
- набули подальшого розвитку підходи до формування державно-приватного партнерства у сфері інноваційної управлінської діяльності аграрних підприємств на основі аналізу зарубіжного досвіду, що дозволило визначити ефективні механізми фінансування інноваційних кластерів та розширення співпраці між бізнесом, науковими установами та державними органами для активізації науково-технічних інновацій у поєднанні з корпоративною соціальною відповідальністю;
- набуло подальшого розвитку обґрунтування стратегічних напрямів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі структурно-технологічних та галузевих змін, а також диверсифікації ринків.

Практична цінність запропонованих у дисертації підходів підтверджується їх впровадженням у діяльність реальних суб'єктів аграрного виробництва – ТОВ «АХ», СТОВ «Промінь» Лебединського району та фермерського господарства Кузіна В.С. Розроблені здобувачем рекомендації щодо посилення участі аграрних підприємств у регіональних і локальних ринках, розробки конкурентних стратегій та забезпечення стабільності доходів були враховані в управлінській практиці та стратегічному плануванні зазначених господарств.

Окремі результати дослідження також інтегровані в освітній процес Державного біотехнологічного університету, що свідчить про їхню прикладну значущість у сфері підготовки фахівців з менеджменту та економіки.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 12 наукових публікаціях, серед яких – 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 у колективній монографії, а також 8 матеріалів апробаційного характеру, опублікованих у збірниках наукових конференцій та періодичних виданнях.

Загальний обсяг опублікованих праць складає 6,1 умовних друкованих аркуша, з яких 5,8 умовних друкованих аркуша належать здобувачу. Кількість, обсяг та якість публікацій дають підстави для публічного захисту дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

1. У розділі 1 (п. 1.2) бажано було б навести авторську концептуальну модель чинників конкурентоспроможності аграрного підприємства з чіткою ієрархією та взаємозв'язками. Хоча чинники конкурентоспроможності представлені на рисунках та таблицях у першому розділі (1.10, 1.11, 1.12), але їхній аналітичний потенціал не повністю реалізовано.
2. Автор запропонував методичні основи оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі комплексного підходу, що поєднує матричні методи, бенчмаркінг та структурно-функціональний аналіз, але мав би чіткіше окреслити його унікальність.
3. Автор розглядає інноваційну управлінську діяльність як системний процес, спрямований на розробку та впровадження нових методів, організаційних структур і технологій у практику управління (с.45), але не чітко розмежовує інноваційну управлінську діяльність із загальною інноваційною діяльністю підприємств.

4. У розділі 2 (п 2.1.) подано значний обсяг фактичного матеріалу, зокрема таблиць, графіків і статистичних даних, в яких відображені стан та тенденції виробництва та ринків сільськогосподарської продукції. Водночас рівень аналітичного узагальнення дещо обмежений – висновки здебільшого зводяться до описових спостережень. Було б доцільно визначені тенденції дослідити також за допомогою, наприклад, факторного чи дисперсійного аналізу, що дозволило б зробити глибші аналітичні висновки.

5. У таблиці 2.30 (с. 136) автор наводить три групи показників оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств, які стосуються ефективності управління процесом та економії витрат, ефективності управління оборотними коштами та фінансовою стійкістю аграрного підприємства, ефективності управління збутом та просуванням продукції на ринку, але не обґрунтовує взаємозв'язок між поняттями «конкурентоспроможність» та «ефективність» та критерії відбору показників.

Загальний висновок

Дисертація Новосельця Артема Ігоровича на тему «Механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на основі інноваційної управлінської діяльності» є цілісною, завершеною та самостійно виконаною роботою, яка має наукову новизну, значний науковий та практичний потенціал, а також успішно вирішує поставлені наукові завдання.

У ході дослідження не було виявлено порушень академічної доброчесності.

За змістом робота відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», а за якістю теоретичних і методичних розробок вона відповідає рівню дисертацій, що подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Обрана тема розкрита належним чином, поставлену мету досягнуто, а завдання виконано в повному обсязі.

Таким чином, дисертація Новосельця Артема Ігоровича відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами). Автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

РЕЦЕНЗЕНТ,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту,

бізнесу та адміністрування

Державного біотехнологічного університету

Н.О. Єфремова